

הפעלת השריון בצבא סוריה

כוחות השריון של הצבא הסורי רכשו מגוון כשיריות חדשות במלחמת האזרחים הנוכחית, בהן יכולת לחימה בשטחים סגורים ובנויים, ביצוע פעולות מבצעיות ברמה רב-חילית ושיתופי פעולה עם זרועות אחרות. אש נגד אדם הפכה גם לאש העיקרית של הטנקים

טנקים של צבא סוריה באל-קציר. הצבא הסורי השתמש בטנקים ובנגמ"שים בכל צורות הלחימה ובכל סוגי השטח

האזרחים בסוריה עולה שהצבא הסורי השתמש בטנקים ובנגמ"שים בכל צורות הלחימה ובכל סוגי השטח. מאמר זה יאבחן את שיטות הפעולה האופייניות לטנקים ולנגמ"שים בצבא סוריה, את השפעתן על המשך הלחימה ואת ההשלכות האפשריות בהקשר זה על ישראל.

רקע מבצעי

ההתקוממות הציבה את הצבא הסורי מול צורך בלחימה בעלת אפיונים לא מוכרים שדרשה היערכות חדשה. בבסיסו נבנה הצבא הסורי ואומן לפי תרחישים שכללו בעיקר לחימה מול ישראל, במרחבים של רמת הגולן. יחידות מסוימות של הצבא הסורי נכחו אמנם בלבנון, אולם הפעילות שם התאפיינה בעיקר כמשימות שיטור, ומשנות ה-80 לא כללה כמעט לחימה. המרד המתעצם בסוריה, שהפך למלחמת אזרחים, הציב את הצבא הסורי מול אתגר מורכב שאליו לא היה ערוך עד אותם ימים:

- אויב שמפוזר במוקדים לא ידועים, על-פני סוריה כולה - ללא מדרג ארגוני אחד ובעל מגוון רחב של שיטות פעולה

ערב פרוץ המהפכה ב-2011 היה צבא סוריה משוריין ברובו: מתוך 12 או 13 אוגדותיו, שש או שבע היו משוריניות, ושלוש עד חמש ממוכנות.¹ נוסף להן היו כמה חטיבות משוריניות וממוכנות במסגרות אחרות. בסך הכול נאמד המצאי בכ-4,500 עד 4,950 טנקים מסוגים שונים: כ-2,500 מהם היו בשימוש יחידות מבצעיות, השאר אופסנו לשימוש יחידות מילואים או שנשמרו בעתודה להחלפת טנקים שנפגעו;² וכ-3,950 נגמ"שים, כ-2,450 מהם נגמ"שי לחימה מסוג במ"פ לדגמיו, והשאר נגמ"שים רגילים מסוג בט"ר ומטל"ב.³

כיום, תשע שנים מתחילת הלחימה, עדיין מסתמך הצבא הסורי על טנקים ונגמ"שים ומשתמש בהם, אבל רוב כוחותיו הם רגליים. במהלך המלחמה הושמדו ונלקחו שלל על-ידי המורדים כמחצית מהטנקים והנגמ"שים שהשתייכו לצבא. עם זאת, במהלך התקופה נשלחו מרוסיה במקומם מאות טנקים ונגמ"שים חדשים לשימוש הצבא.⁴

מצפייה בסרטונים שעלו לרשת, מעיון בתיאורי קרבות ומקריאת מאמרים ודוחות שחקרו מקרוב את מלחמת

הפעלת השריון במערכות התקפה

ב-25 באפריל 2011 נשלח הצבא הסורי לכבוש מחדש את הערים מידי המורדים. הכיבוש התקדם ככל הנראה ללא טיהור השטח, ובשל כך לרוב לא נעשה שימוש באש מסייעת. במהלך לקחו חלק יחידות מיוחדות ויחידות מתמרנות. הכוחות המיוחדים נבחרו על סמך נאמנותם למשטר, כקריטריון יחיד, ללא קשר לשיוכם העדתי, והמסגרות הרגילות נבחרו על בסיס שני מדדים: קרבה לאזור הקרב ונאמנות לשלטון.

מבחינת הפעלת השריון, מתחילת המלחמה עד 2015 המשיך המשטר לנסות לשמור על כלל הנכסים שבידו. כך, לאחר שהדף את מתקפות המורדים, יצא להתקפות נגד שנועדו להשתלט מחדש על אזורים אסטרטגיים. פעולותיו ההתקפיות של המשטר הסתמכו על אש ותמרון כדי לאגף ולתקוף יעדים תוך שימוש באש אווירית, ירי ארטילריה והתקפות שריון על האויב. טקטיקה זו של המשטר נועדה לכישלון עוד בראשיתה, כיוון שמכוחות הצבא הסורי נדרש לפעול בכוחות מפורקים היודעים לכסות שטח צר, סמטאות, הריסות ומשעולים כדי למנוע מהאויב שימוש בטילי נ"ט. משלא פעל כך ספג אבדות רבות ביותר.⁶ הקרב בחמאה, באוקטובר 2014, מדגים כיצד פעל הצבא הסורי בשלוש השנים הראשונות של המלחמה:

1. שלב ראשון - תקיפה באש - השלב ההתחלתי של המתקפה. א. אש אווירית - מטרת האש להתיש את כוחות המורדים על-ידי תקיפת ריכוזי חיילים, ציוד, מתקנים צבאיים, טנקים, נ"מ, מבני חלוקת אוכל ומבנים שיכולים לסייע להם בקו המגע. בכך מסייעת האש גם לבדוד את אזור הקרב. ב. אש יבשתית תמ"ס - המטרה היא לפגוע בעמדות המורדים כדי לאפשר לחי"ר להתקרב אליהם. השימוש באש היבשתית, כולל טנקים, נעשה בקצה הטווח האפקטיבי שלה ומעמדות מוכנות מראש כדי לשמור על שרידותם.

יש לציין שגם במהלך המתקפה של כוחות החי"ר והשריון נמשכה אש רציפה לעבר יעדים נוספים.

2. שלב שני - בידוד המרחב. 3. שלב שלישי - התקפה על עמדות.

א. כוח קדומי שנועד להגן על הכוח המשוריין / הממוכן נגד יחידות נ"ט.

ב. בידוד אזור הקרבות. ג. קבוצות של 10-20 לוחמים שתוקפים את העמדות בחיפוי מקלעים כבדים.

4. שלב רביעי - ניצול ההצלחה.⁷

כישלונם של הכוחות המשוריינים להבקיע מערכי אויב בערים המרכזיות בשנים הראשונות של המלחמה, הוביל לזניחת הניסיונות לטיהור השטח. במקום זאת הוחלט לנקוט פעולות שיובילו למצור. מטרת המערכה עברה מכיבוש הלחימה על הכפרים והפרברים שנמצאים בסמוך לצירים ולנתיבי האספקה למורדים. השימוש בטכניקה זו מעיד כי במקומות רבים העדיף המשטר להשאיר את אנשיו בעמדות הגנה. בפעמים שבהן יצאו לרחובות שימשו לעיתים קרובות מטרה נוחה לטילי הנ"ט של המורדים.⁸

טקטיקה זאת המשיכה להתפתח לאחר ההתערבות הצבאית הרוסית במלחמת האזרחים, וגובשה תוכנית התקפית חדשה שכללה שלושה שלבים: כיתור, כתישה ועקירה. הדגש המרכזי עבר מתמרונים המלווים באש, לאש שנתמכת בתמרון. בין

רס"ן אבירן שטרית, חניך במכללה לפיקוד טקטי, מחזור כ', צוות מצפן. מ"פ ח', גדוד 52, חטיבה 401

ומטרות מדיניות.

- לחימה במגוון רחב של סוגי שטחים - בהם שטחים פתוחים, כפריים, עירוניים, מישוריים והרריים.
- רבים מהמורדים עברו הכשרה צבאית בצבא הסורי כששירתו בו כחיילים בחובה, כקצינים בקבע וכאנשי מילואים. כך, בהכירם את שיטות הפעולה ובהיותם מיומנים בהפעלת נשק ובניהול קרבות, קנו להם יתרון רב מול חיילי המשטר.

מצבת כוח האדם של הצבא הסורי הייתה מוגבלת עקב שתי סיבות עיקריות:

ראשית, המשטר הסורי בטח במספר מועט של מפקדי יחידות שהוכיחו נאמנות לשלטון, והיחידות שבפיקודם הן שביצעו את מרבית ההתקפות במהלך המלחמה.

בבסיסו נבנה הצבא הסורי ואומן לפי תרחישים שכללו בעיקר לחימה מול ישראל, במרחבים של רמת הגולן. יחידות מסוימות של הצבא הסורי נכחו אמנם בלבנון, אולם הפעילות שם התאפיינה בעיקר כמשימות שיטור, ומשנות ה-80 לא כללה כמעט לחימה

שנית, התגברות התופעות של עריקה רבתי מהצבא ומעבר לשורות המורדים, או בריחה אל מחוץ לסוריה, הקטינה את המערך הצבאי למחצית מהכוחות שעמדו לרשותו לפני תחילת המרד. לפיכך הוקמו יחידות מאולתרות, מיליציות רבות שעיקר ייחודן היה נאמנותן למשטר, אבל לאו דווקא מיומנות צבאית. ראש המכון למחקר צבאי במרכז דדו, שמואל שמואל, מציין כי המשטר הסורי הזניח במכוון את מזרח המדינה והתמקד בשליטה על האזורים המיושבים. הרעיון המערכתי בבסיס גישה זאת היה הרצון לכבוש ולטהר את מעוזי המורדים ובה בעת להוסיף להחזיק בשטח כולו.⁵ בשנות הלחימה הראשונות עד 2015, נראה היה שהמשטר נמצא בתהליך נסיגה וכי הוא מאבד כוחות ושטחים. האסטרטגיה שבבסיס הניסיון להחזיק בכל השטח ולתקוף נגד כל הישג של המורדים נכשלה. בשלהי 2015 הצטרפה רוסיה למלחמה לצד משטרו של אסד, והזרימה לצבאו כוחות ויועצים רבים שתפקידם להכשיר את הצבא הסורי מחדש ולסייע לו בניהול הלחימה. הרוסים שינו את האסטרטגיה המבוזרת לאסטרטגיה של מיקוד לפי סדר עדיפויות, וכך אפשרו הפעלה מרוכזת של כוחות שבהדרגה כבשו מחדש שטחים, בזה אחר זה.

היתר כללה האש מרכיבים כמו דיוק לעבר מטרות ייחודיות, אבל ברובה הייתה אש סטטיסטית לכיסוי שטח. ההפעלה של הטנקים והכוחות המנוגמ"שים הותאמה לדפוס זה. נוסף על משימות התמרון שולבו הטנקים, לעיתים לצד הכוחות המנוגמ"שים ולעיתים ככוחות עצמאיים, בניהול האש כנשק מדויק, שטוח מסלול, לטווחים קצרים, ובהדרגה גם כאש ארטילרית ארוכת טווח.

כיתור

לשלב זה נבחר מרחב שיוכל לשמש יעד למתקפה הבאה - עיר וסביבתה או מרחב כפרי גדול. המרחב כותר מכל עבר בכוחות מתמרנים ויחידות ארטילריה. שלב הכיתור כלל לעיתים תמרונים מוגבלים לכיבוש שטחים שולטים, פתוחים או כפריים. מאפייני התמרון כללו הפעלה של צוותי קרב רב-חיליים לא גדולים, שכבשו בהדרגה את השטחים סביב מרחב היעד. חלק מהטנקים הוצבו לצורך חיפוי לירי שטוח מסלול, והאחרים ליוו את הכוחות הרגליים שכבשו וסרקו את השטח. תנועת הרגלים נעשתה בנגמ"שים (הרגלים פרקו בתוך היעד) או ברגל.

כישלונם של הכוחות המשוריינים להבקיע מערכי אויב בערים המרכזיות בשנים הראשונות של המלחמה, הוביל לזניחת הניסיונות לטיהור השטח. במקום זאת הוחלט לנקוט פעולות שיובילו למצור

המטרה הייתה חסימת אפשרויות התנועה מתוך אזור היעד ולתוכו. הכוחות הסוריים התפזרו בשטח בצוותי קרב קטנים של מחלקות או פלוגות. כל צוות כלל כמה טנקים וכוח רגלי עם או בלי נגמ"שים.

עבור כל צוות קרב כזה נבנה מוצב שכלל סוללת עפר היקפית ומגורים. לרגלים נחפרו שוחות ונבנו מיצדיות. הטנקים נערכו בעמדות ירי מאחורי סוללת העפר, כך שיוכלו לצפות ולירות על המרחב הנשלט.

פעולת הכיתור השפיעה לא רק מההיבט הצבאי אלא הובילה להטלת מצור על האזור המכותר - לא אושרה כניסה או יציאה של אזרחים, ולא התאפשרה הספקה של מזון, מים, תרופות וכדומה.

כתישה

השלב הזה היה בעיקרו פעולה של מטוסים, מסוקים וארטילריה לסוגיה. האש הוכוונה על-ידי סריקה יסודית של המרחב באמצעות כטמ"מי סיור לצורך מיקודה ושימוש בחימוש מדויק. הירי נועד לכסות שטח וההתחשבות באזרחים הייתה מזערית.

מעת לעת הוצע למורדים הנצורים להיכנע. נאמר להם כי מי שירצה יוסע עם נשקו האישי למחוז אדליב, ומי שירצה יוכל להישאר לגור במקום אבל יוותר על נשקו ויישבע אמונים למשטר.

בשלב זה, תפקידן העיקרי של יחידות הטנקים שכיתרו את

המרחב היה לירות לעבר מטרות שאיתרו, כחלק מההפגזה הארטילרית הכוללת, ועל כוחות אויב שניסו לצאת מהאזור המותקף או להיכנס אליו. הלחימה הייתה נייחת בעיקרה.

במהלך שלב הכתישה ביצעו לעיתים צוותי הקרב הרב-חיליים התקפה מוגבלת כדי לשפר את הכיתור או לכבוש נתח קטן מהשטח המותקף, במטרה לפתח זוויות ירי חדשות ולהגביר את הלחץ על הנצורים.

השריון שימש בשלב הכתישה לירי מנגד. אחת הטכניקות הנפוצות יותר בקרב כוחות השריון, הייתה לחימה מתוך עמדות; הטנקים התמקמו בעמדות מבוצרות שהגנו על מרבית שטחם, ומשם נוהלה האש. העמדות היו מעין ביצורים קטנים עד בינוניים המכונים "מחסומים".⁹ גודלם השתנה ממקום למקום בהתאם לחשיבותו, ותפקידם היה לשלוט על שטח האנשים והמשאבים ולשמש כבסיס יציאה לפעילויות. לטקטיקה זו כמה יתרונות: הראשון הוא יצירת מראית עין - למשטר היה חשוב להראות נוכחות ושליטה בשטח ובכך הצליח לממש זאת. היתרון הנוסף הוא היכולת להגן על תשתיות קריטיות ועל אוכלוסיות החשובות למשטר. מצד אחר, עמדות אלה אינן מוגנות הרמטית, ובמקרים רבים הצליחו כוחות המורדים להסתנן אליהן ולפעול נגד הטנקים. נוסף על כך, חוסר התנועה של הטנקים הוביל בסופו של דבר להשמדתם. לפיכך, מבחינה טקטית, לחימה לבדה מעמדות אלה לא הייתה יעילה דיה. בעקבות זאת הקים המשטר רמפות ממוגנות, שתפקידן להגן על לוחמי השריון ועל הצידוד במהלך הקרב.

בסוכנות הידיעות הרשמית "ספוטיניק" דווח על תרגולות שבהן השתמשו צוותי הטנקים, ושנועדו לשפר את שרידותם של הטנקים ואת הכוונת הירי בצורה מיטבית. התרגולות הראשונה, "קרולטת טנקים", כוללת תנועה וירי רציפים של טנקים הנעים בתנועה סיבובית בין מחסות,¹⁰ כך שהאויב אינו מודע למספרם: הטנק הראשון יורה לעברו, השני עובר לאחור וטוען מחדש והשלישי מוכן להיכנס למצב ירי. כך, באמצעות הונאת האויב, ניתן לחשוף את מיקומו ואת והאמל"ח שברשותו. בריאיון שנערך עימו הסביר קפטן רומן שגוליב, מ"פ בצבא רוסיה: "כשטנקים יורים במשך 20-30 דקות, הצד השני יישבר ויפתח באש, ובכך ייחשף".¹¹

בתרגולת נוספת, הנקראת "מכנסי טנק", על הטנקים להיות בתנועה מתמדת עד כניסתם לתעלת ירי, ואז לירות ומיד לסגת לאחור. המטרה היא לשהות מעט ככל האפשר בעמדת אש קדמית כדי לא להיחשף לנשק נ"ט. תרגולת זו אינה מאפשרת לאויב לאתר את הטנקים ולהציב ארטילריה ארוכת טווח כמענה.¹²

בעיירות הגדולות התקיים לעיתים שיח מבצעי משותף של כוחות המשטר, בהם תצפיתנים שאיתרו את המורדים המבוצרים וסימנו לטנקים את כיוון הירי המיועד, ולוחמי חי"ר שסייעו לפינוי כבישים, לסריקת תעלות לצורך גילוי מטעני חבלה ולמלכוד עמדות לחימה של המורדים. לעיתים נרשמו הצלחות, אך לרוב נכשלו הניסיונות לשיתופי פעולה מעין אלה בגלל צידוד מיושן, ובעיקר בעקבות חוסר אמון ששרר ביחידות.¹³

עקירה

במקרים שבהם המורדים לא נכנעו, גם לא לאחר ניסיונות רבים של לוחמי המשטר להחלישם, הפכו מהלכי הכיבוש המצומצמים

טנקים של צבא סוריה בסמטאות אל-קציר. בפעמים שבהן יצאו לרחובות שימשו לעיתים קרובות מטרה נוחה לטילי הנ"ט של המורדים

הכוח של הצבא באותן שנים, שהיה בעיקרו ממוכן וכבד, והתקשה להילחם בשטחים סגורים ובנויים עם כוחות קטנים. כמו כן, עד שהרוסים נכנסו לתמונה, ניתן לאפיין את צורת הקרב הבולטת בקרב הצבא הסורי כהגנה, עם התקפות נגד מזדמנות. הלחימה בחלב שהתרחשה ב-2016 ממחישה היטב את השינוי העקרוני שחל בפעולות הצבא הסורי: בהובלת הרוסים נלחם צבא המשטר כשלנגד עיניו מטרות אחרות מאשר כיבוש השטח וטיהורו. מעתה הושם הדגש על השגת שליטה מבצעית בצירים ראשיים ובמקומות אסטרטגיים. במקום להתגונן, הובילו הרוסים את כוחות המשטר לצאת ולתקוף באש ארטילרית מסיבית, בהפצצות אוויריות ובהתקפות ממוקדות של טנקים וחי"ר כדי להכניע את המורדים. הטנקים החלו לשמש נשק מדויק, והלחימה הפכה ממוקדת אש המלווה בתמרון.

קרבות הגנה

מאז 2015 לא ניתן לדבר על מערכה הגנתית של ממש על-ידי המשטר הסורי, כיוון שעוצמת המורדים הלכה ודעכה ומגמת המלחמה התהפכה נגדם. עם זאת, כן התנהלו ומתנהלים קרבות הגנה נגד התקפות מקומיות של המורדים, בהן ניסיונות לפרוץ את המצור ולכבוש מחדש שטח שנכבש על-ידי המשטר, ופשיטות לגביית אבדות מבין כוחות המשטר.

נראה שהלחימה ההגנתית הייתה נייחת בעיקרה והתבססה על החזקה של המוצבים ועל ירי לעבר המורדים המסתערים עליהם. סיוע אש ניתן באמצעות ארטילריה שכללה ירי של מחסומי אש מכסי שטח על נתיב ההסתערות, וירי ממוקד יותר על ריכוזי אויב שאותר על-ידי הכוחות המותקפים או על-ידי כטמ"מים שסיירו מעל אזור הקרב.

כעת התייצבו הטנקים מאחורי סוללות העפר שנבנו עבורם וירו לעבר האויב. לא נצפו הסתערויות נגד או תמרונים מורכבים. אם מוצב נפל הוא הופגז ונשלח כוח לכבוש אותו מחדש, על-

לרחבים יותר. תחילה הושם דגש על פיצול המרחב הגדול למרחבים קטנים יותר, ובהמשך נכבש שטחו של כל מרחב כזה. בשלב זה שימשו הטנקים הן כבסיסי אש לירי שטוח מסלול מקרוב, והן ככוח אש נייד שמסייע לרגלים לכבוש את היעדים. נקודה מעניינת העולה מסקירת קרבות של כוחות המשטר נגד המורדים מצביעה על כך שדווקא במקרים שבהם החליטו כוחות המשטר לשנות את שיטת פעולתם המסורתית, השיגו ניצחון. בלחימה באל-קציר, שבה חזבאללה הוא שהוביל את הלחימה, תוך שילוב של תנועת חיל הרגלים והשריון ושימוש בצוותי הגנה מיומנים בעמדות הגנתיות, כבשו את העיירה מידי המורדים.¹⁴ כך גם בהרים במחוז קלמון, שם נתן המשטר לחזבאללה לעלות לראש הפירמידה ולפקד על המבצע. באמצעות הפעלת אש, ושילוב בין חי"ר ובין הטנקים, עמד חזבאללה במשימתו והחזיר את הרי קלמון לידי המשטר.¹⁵

במאמרו של אייל ברלוביץ' בגיליון זה מסביר הכותב על הפעולות הטקטיות שנקטו "כוחות הנמר" במהלך המצור על העיר חלב, שבו שילבו הגנה והתקפה. משימתם של הכוחות הצרים הייתה לכתוש את המורדים עד להכנעתם. הדבר נעשה באמצעות טבעות הגנה של הכוחות הסוריים והרוסים היורים. משימתם של הכוחות בטבעת החיצונית הייתה הגנה, והם שילבו בה יחידות שמטרתן ביצוע פעולות חשיפה ותקיפה, תהליך שהתבצע באמצעות הכוונת אש מטוסים, ארטילריה או טילי קרקע-קרקע. במקביל, כוחות מיוחדים בטבעת הפנימית ביצעו התקפות בתוך העיר על-מנת לפגוע בכוחות המורדים.

למעשה, ניתן להבחין בשני סוגים של פעולות שנקט הצבא הסורי: הראשון - עד 2015, והאחר החל באותה שנה, מהרגע שבו הרוסים החלו לנהל את המערכה. הלחימה בחמאה שהתבססה על הגנה אזורית ממחישה היטב כיצד פעל הצבא הסורי עד שנת 2015; מטרותיו העיקריות היו לטהר את השטחים שעליהם נלחם, אסטרטגיה שהייתה מנותקת ממבנה

טנק סורי פגוע ליד מסגד בעיר עזאז. דווקא במקרים שבהם החליטו כוחות המשטר לשנות את שיטת פעולתם המסורתית, השיגו ניצחון

הסורי לאיום הנ"ט לקתה בחסר, ולא בוצעו פעולות לאיתור החוליות היורות גם לאחר שנפגעו כלים. עם זאת, רבים מהטנקים נפגעו בשטחי כינוס, בנסיעות מנהליות ובעת לחימה מעמדות. פגיעות אלה הביאו לשינוי בגישת הצבא הסורי ביחס לאיום הנ"ט, והחל בספטמבר 2015 ציידו הרוסים את צבא סוריה בטנקי T-90A, בעלי שריון עמיד יותר לפגיעות נ"ט. טנקים אלה צוידו גם במערכת הגנה אלקטרו-אופטית אקטיבית המשבשת את יכולת המעקב של מערכות הנ"ט.

פתרון טקטי נוסף התבטא בטכניקה קרבית המכונה "הסוללה הסורית", שהייתה בשימוש מ-2014, ועיקרה ניהול אש לעבר מטרות סטטיות של האויב מתוך ביצור. ראשית, על-מנת להגן על קבוצות הסער, בנו יחידות ההנדסה סוללת אדמה שגובהה מטרים ספורים. בהמשך נדחפה סוללה זאת על-ידי ציוד מכני הנדסי משוריין, וחיילי הסער התקדמו אחריה. הנעת הסוללה מעניקה לכוח מיגון ושומרת על הלוחמים ועל האמל"ח תוך התקדמות אל עבר עמדות האויב.¹⁷

ראשיתה של הטכניקה בהתמודדות של צבא אסד עם המורדים. בקרבות שנערכו בתחילת הלחימה בהסתערות על ביצורי המורדים, סבל צבא אסד אבדות כבדות. שימוש בטכניקות לחימה מימי מלחמת העולם השנייה גבה מחיר יקר מדי בשדה הקרב החדש, שבו יכולות אש מגוונות. הסורים החלו בחיפוש אחר טכניקות לחימה חדשות. התברר שהסוללה הנעה מעניקה מחסה ומסתור יעיל, ואף יכולה לשמש את הטנקים לירי ברווחים שבין הסוללות. עוד התברר שהחול משמש חסם יעיל

פי דפוס ההתקפה המקובל - הפגזה ארטילרית ולעיתים גם אווירית ממושכת, שבעקבותיה ירי טנקים בכינון ישיר והסתערות של כוח משולב טנקים ורגלים.

כך פעל דפוס ההגנה כשהמוצב היה, למשל, כפר. אם מדובר היה במוצב חפור בשטח הפתוח, הכוח המגן היה לרוב גדול יותר - רוב המוצבים שנצפו הכילו מחלקת טנקים ומחלקת רגלים, ואילו כפרים הוחזקו לרוב על-ידי פלוגת רגלים עם מחלקת טנקים.

בעיר חמאה השתמש המשטר בהגנה אזורית, שמאופיינת כהגנה על שטח ועל נכסים בעלי חשיבות אסטרטגית.¹⁸ ההגנה בחמאה התבטאה במניעת נפילת שטחי מפתח לידי המורדים ובוצעה באמצעות עמדות טנקים סטטיות, חלקן בעלות מיגון לתופה, וחלקן בעלות מיגון מלא עם פתחי ירי. נוסף על הטנקים היו כוחות חי"ר קטנים, שמשימתם איתור עמדות המורדים בשטחים הבנויים והכוונת הטנקים להשמדת העמדות.

התמודדות עם נשק נ"ט

במהלך התקפת הנגד של המשטר בלחימה על העיר חמאה, בוצע לראשונה שימוש בטכניקה חדשה ביוזמתם של הכוחות האיראניים. הטכניקה, שכונתה "כוחות שוברי קו", התמקדה בכוחות קטנים שנשלחו לפני הכוחות המשוריינים ומשימתם הייתה להשמיד את צוותי הטיילים נגד טנקים של המורדים. הצבא הסורי בחר להתמודד עם איום הנ"ט בדרך טקטית וטכנולוגית. כפי שכתב יוגב אלבז בגיליון זה, מודעות הצבא

טנק של צבא סוריה בעת ירי. הצבא הסורי בחר להתמודד עם איום הנ"ט בדרך טקטית

הן חלק מן התרגולות שהצלחנו למצוא להן עדויות ולהבינן מסרטונים. סביר להניח כי קיימות עוד טכניקות ותרגולות שנמצאות בשימוש כוחות השריון בצבא הסורי, ושעליהן אין עדיין מספיק מידע. בנוגע לעתידם של כוחות השריון הסוריים, אני צופה כי זה"ל יופתע מיכולתם, מרמתם המבצעית ומכושר פעולתם במתארים השונים.

הצבא הסורי מצא תועלת רבה בטנקים ובנגמ"שים בלחימה נגד המורדים, בכל צורות הקרב ובכל סוגי השטח. נראה שבשל היחס השונה בין הטנקים ובין הרגלים, הוא יעדיף מסגרות ממוכנות על-פני מסגרות משוריינות. הצבא הסורי צבר ניסיון רב בהפעלה רב-חילוית בדרג המחלקה, הפלוגה והגדוד. לעומת זאת, הוא איבד ככל הנראה כשירותיות בניהול קרבות עוצבתיים משוריינים וממוכנים משום שמסגרות אלה היו בעיקר מסגרות ניהול ולא מסגרות לחימה – נדירים הקרבות שבהם הופעל כוח של יותר מגדוד במאמץ אחד מרוכז.

הדגש בדפוס הפעולה ההתקפי המרכזי של הצבא הסורי השתנה מתמרון מסתייע באש רבה, שנמשכת שעות וימים על כל יעד ואחריו תמרון קצר – לקו יעד קרוב, שגם הוא מלווה באש רבה, התבססות ביעד שנכבש, תצפית לעבר היעד הבא וחוזר חלילה.

הדגש בדפוס הפעולה ההגנתי המרכזי עבר מקווים רציפים וצפופים של מוצבים השולטים בכמה שורות עוקבות, מאחורי רצועת מכשול רציפה שעיקרה נגד טנקים, לשורות דלילות של מוצבים ששולטים בתצפית ובאש על המרחב סביבם בחיפוי הדדי מזערי, אם בכלל. ההגנה בנויה באופן המותאם יותר להתמודדות עם אויב רגלי המסתייע מעת לעת בכמות קטנה של רק"ם ואשר מפעיל כוחות בסדר גודל שלרוב אינו עולה על פלוגה או גדוד לכל היותר. אש נגד אדם הפכה גם לאש העיקרית של הטנקים.

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

מול מערכות הנחיה מבוססות לייזר ואינפרה-אדום. ההתקפה בטכניקה זו מתקדמת אמנם בקצב איטי יותר מאשר בסרטי מלחמה, ועם זאת, מספר האבדות נמוך באופן משמעותי.¹⁸ חיילי צבא אסד עשו שימוש בדחפורים תעשייתיים ליצירת הסוללות, ומיגנו אותן בלוחות ברזל מאולתרים. צמ"ה ממוגן, ייעודי לדחיקת עפר (לא כולל סלעים) בחזית הכוחות המסתערים, מוטמע בימים אלה לשימוש כוחות ההנדסה בצבא הרוסי.

צבא סוריה שאף לייצר פתרון טכנולוגי נוסף תוצרת בית, ובתחילת 2016 הכניס לפעולה מערכת אקטיבית "רכה" המסוגלת לשבש את יכולת העקיבה האופטית של טילי נ"ט מדור ב' – דבר הגורם לטיל להחטיא את המטרה. ב-2017 יצאה הגרסה הסופית של מערכת זאת, המסוגלת להגן על הטנק ב-360 מעלות למשך עשר שעות, והצבא הסורי צייד חלק ניכר מטנקי המערכה שלו במערכת זו.

סיכום

כוחות השריון של הצבא הסורי רכשו מגוון כשירותיות חדשות במלחמת האזרחים הנוכחית, כאלה שלא עמדו לרשותם בעבר, בהן יכולת לחימה בשטחים סגורים ובנויים, ביצוע פעולות מבצעיות ברמה רב-חילוית ושיתופי פעולה עם זרועות אחרות. לנוכח תרומתם הניכרת של הרוסים לכוחות המשטר הסורי, ניתן להניח שהצבא הסורי יוסיף להצטייד בטנקי מערכה חדישים מתוצרת רוסית, וישאף להצליח במשימתו למלא את השורות שהתרוקנו בלחימה הנוכחית. סוגיה זאת רלוונטית כל עוד ימשיכו המאבקים הפנימיים בסוריה וכל עוד הצבא הסורי ימשיך בלחימתו, כיוון שכך יהיה עליו לשמר את הניידות הגבוהה ואת עוצמת האש של כוחות השריון, הן בשל תנאי הלחימה שלו והן בשל הטופוגרפיה של סוריה.

יחידות הצבא הסורי למדו מגוון טכניקות חדשות במהלך מלחמת האזרחים הנוכחית. "קרוסלת טנקים" ו"מכנסי טנק"

